



*Pensioenhervorming:
minimumpensioen meewerkende
echtgenote*

9 HOOFDSTUK

Pensioenhervorming: minimumpensioen meewerkende echtgenote

Telkens wanneer er een pensioenhervorming plaats vindt stellen we vast dat het aantal klachten bij de Ombudsdienst Pensioenen stijgt.

Een nieuwe wetgeving ontlokt bij gepensioneerden immers vaak vragen en klachten zoals: Waarom is de nieuwe wetgeving niet op mij van toepassing? Heeft de pensioendienst de nieuwe wetgeving in mijn pensioendossier wel correct toegepast?

Ook genereert nieuwe wetgeving vaak vragen over de interpretatie ervan.

Tot slot vergt nieuwe wetgeving ook een aanpassing van de computerprogramma's.

Dit was in het begin van 2023 eveneens het geval toen de wetgeving over het recht voor de opening op het minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten werd hervormd.

De wet van 27 november 2022 met betrekking tot een voordeligere toegang tot het gewaarborgd minimumpensioen die ingang had op 1 januari 2023 ontlokt bij vele reeds gepensioneerden de vraag waarom de nieuwe wetgeving op hen niet werd toepast. Dit wordt nader toegelicht in het hoofdstuk "Informatieplicht".

Kort samengevat kunnen we stellen dat de Ombudsdienst Pensioenen als onafhankelijke, externe (geen deel uitmakend van de pensioendiensten) onpartijdige instelling met pensioenexperten bij gepensioneerden vaak de onzekerheid kan wegnemen door omstandig en goed gemotiveerd uit te leggen dat de wetgeving correct is toegepast door de pensioendiensten.

Anderzijds gaat een nieuwe wetgeving meermaals gepaard met implementatieproblemen. Het aanpassen van de computerprogramma's door de pensioendiensten levert (onvermijdelijk) problemen op wanneer er (te) weinig tijd is tussen de stemming van de wetgeving en de datum van effectieve uitvoering. Zo werd de wetgeving op de toegang tot het minimumpensioen in de Kamer gestemd op 4 oktober 2022 en diende ze reeds toegepast te worden op pensioenen die ingaan vanaf 1 januari 2023. Ermee rekening houdend dat een pensioenaanvraag vanaf één jaar voor de ingangsdatum kan ingediend worden is het wel duidelijk dat de toepassing van de nieuwe wetgeving niet vlekkeloos kan verlopen. Als voorbeeld wordt een gepensioneerde aangehaald aan wie het RSVZ vier maanden na de ingangsdatum van het pensioen nog altijd niet meegedeeld had of ze al dan aan de nieuwe voorwaarden voldoet om een minimumpensioen te bekomen (indien dit niet het geval was zou ze immers verder werken tot ze wel aan die voorwaarde voldeed). Evenmin slaagde het RSVZ erin aan de gepensioneerde het pensioenbedrag mee te delen waarop ze recht had.

Na bemiddeling door de Ombudsman Pensioenen werd haar het pensioenbedrag als zelfstandige meegedeeld dat trouwens berekend was op basis van het minimumpensioen. Daar ze het minimumpensioen kreeg besliste ze effectief met pensioen te gaan en werden er na bemiddeling tevens voorschotten uitbetaald. De FPD kon ook haar pensioen pas in oktober 2023 correct betekenen daar het computerprogramma nog niet aangepast was aan de wetwijziging. De FPD betaalde wel voorschotten uit en informeerde betrokkene behoorlijk.

De Ombudsman Pensioenen merkte nog op dat de formulering van de toekenningsvoorwaarde in artikel 33 ter van de herstellwet van 10 februari 1981 inzake pensioenen van de sociale sector, aangebracht door artikel 7 van de wet van 27 november 2022 tot wijziging van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen

tot harmonisering in de pensioenregelingen voor wat betreft het minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten, (er wordt vereist om een minimumpensioen als werknemer te kunnen toekennen dat in de referentieperiode die aanvangt op 1 januari 2003 en eindigt op het einde van het kwartaal voorafgaand aan de ingangsdatum van het rustpensioen ten laste van de pensioenregeling voor zelfstandigen er gelijktijdige of afwisselende prestaties als werknemer en als zelfstandige bewezen zijn die ten minste gelijk zijn aan twee derde van de loopbaanjaren gelegen in die referentieperiode) niet in overeenstemming was met de toelichting bij de wetgeving in de parlementaire voorbereidingen (die vereist enkel dat er een gemengde loopbaan als zelfstandige en werknemer is en dat er een loopbaan bewezen wordt van ten minste 2/3 van de periode tussen 1 januari 2003 en het kwartaal voorafgaand aan de ingangsdatum van het pensioen waarbij er rekening wordt gehouden met de loopbaan als zelfstandige, helper of meewerkende echtgeno(o)t(e) in het maxistatuut, de loopbaan als werknemer in België, de loopbaan in een andere lidstaat van de Europese Unie en de loopbaan in een land waarmee België een socialezekerheidsovereenkomst heeft afgesloten). De Ombudsman Pensioenen beveelt dan ook aan de tekst van de wetgeving aan te passen zodat deze in overeenstemming is met de toelichting.

Ook stelde zich de vraag of het minimumpensioen berekend volgens de nieuwe regels nog kan toegekend worden wanneer de betrokkene verzaakt heeft aan (de uitbetaling van) het pensioen om aan de echtgenoot een gezinspensioen toe te kennen. Het RSVZ kende oorspronkelijk het minimumpensioen volgens de nieuwe wetgeving niet toe. De bemiddeling van de Ombudsman Pensioenen heeft ertoe geleid dat het RSVZ erkende dat de wetgeving in de onderhavige casus niet werd toegepast in overeenstemming met de interpretatie die het RSVZ geeft aan wat onder de ingangsdatum van een pensioen moet verstaan worden. Het RSVZ bevestigde immers dat een pensioen pas ingaat wanneer het voor een eerste keer wordt uitbetaald. Het RSVZ herzag de pensioenbeslissing waardoor aan de meewerkende echtgenote alsnog het minimumpensioen overeenkomstig de nieuwe wetgeving werd toegekend.

DOSSIER 38036

De feiten

Mevrouw De Waele werd 65 jaar in januari 2023. Normaal gezien moet zij vanaf 1 februari 2023 haar pensioen ontvangen. Een onderzoek naar haar pensioenrechten werd immers ambtshalve opgestart.

Op 16 juni 2022 neemt ze telefonisch contact op met het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen. Het overgrote deel van haar tewerkstelling is immers als zelfstandige. Zij wil weten wat haar pensioenbedrag zou zijn: in het bijzonder wil zij ook weten of haar zelfstandige pensioen zal kunnen toegekend worden berekend aan het gewaarborgd minimumpensioen daar de wetgeving met betrekking tot de voorwaarden voor het gewaarborgd minimum hervormd is. Indien haar pensioen nog niet kan berekend worden op basis van het gewaarborgd minimumpensioen zou ze nog wat verder werken tot dat dit wel het geval is.

Ze meldt in de klacht bij de Ombudsdienst Pensioenen dat ze geen afdoend antwoord kreeg.

Het RSVZ vraagt haar op 3 november 2022 een model 74, zijnde verklaring betreffende de beroepsbezigheid van een zelfstandige, in te vullen en derhalve te verklaren of ze al dan niet nog zou verder werken en indien ze nog verder zou werken als zelfstandige of ze dan haar pensioen al wil opnemen zonder dat nog verder pensioenrechten als zelfstandige geopend zouden worden. Indien ze haar pensioen zou opnemen dient ze verminderde bijdragen te betalen als zelfstandige maar opent ze geen pensioenrechten meer.

In reactie hierop antwoordt ze op 16 november 2022 aan het RSVZ dat alvorens te verklaren of ze al dan niet nog zou verder werken ze graag eerst het pensioenbedrag zou kennen. Ze vermeldt er uitdrukkelijk bij dat ze graag eerst dit zou weten daar ze gehoord heeft dat de toegang tot het minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten verandert.

Het RSVZ reageert niet op deze melding.

Op 27 februari 2023 neemt ze dan maar telefonisch contact op met de FPD met de vraag of haar werknemerspensioen alvast niet kan uitbetaald worden. Ze heeft immers ook nog enkele jaren als werkneemster gewerkt. De FPD vraagt haar nog wat geduld te hebben gelet op het feit dat de FPD informatie afwacht van het RSVZ om na te gaan of het voordeliger is zowel aan haar en aan haar echtgenoot een pensioen als alleenstaande toe te kennen dan wel aan haar man een gezinspensioen toe

te kennen. Deze informatie zou het RSVZ nog niet kunnen verschaffen gelet op uitvoeringsproblemen betreffende de nieuwe wetgeving op het minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten.

Op 19 mei 2023 mailde mevrouw De Waele naar het RSVZ met de melding dat ze nog niet beslist had of ze haar activiteit als zelfstandige al dan niet zou stopzetten: dat hangt af van het bedrag waarop ze recht heeft. Ze stelde dan ook de vraag of ze kon afzien van het ambtshalve onderzoek naar haar rustpensioen dat had moeten ingaan op 1 februari 2023.

Anderzijds heeft mevrouw De Waele op een model 74, zijnde de verklaring betreffende de beroepsbezigheid van een gepensioneerde van 29 mei 2023 verklaard dat ze zowel haar pensioen als zelfstandige als haar pensioen als werkneemster wenst te ontvangen vanaf 1 februari 2023¹.

Doch ook nu ontvangt ze geen reactie van het RSVZ.

Zij neemt op 22 mei 2023 contact op met de Ombudsdienst Pensioenen daar ze bij de pensioendiensten geen antwoorden krijgt die haar tevreden stellen. Wij citeren een gedeelte van haar klacht:

“Achterstallige uitbetalingen

Verschillende malen heb ik contact opgenomen met de dienst pensioenen voor zelfstandigen.

In eerste instantie om te weten op hoeveel pensioen ik recht heb volgens de nieuwe wetgeving (op mijn effectieve betaalde jaren?). Voordien moest je effectief aan 30 jaar komen (30/45 uitbetaald te krijgen).

Telkens konden ze mij hierop geen antwoord geven. Het computersysteem was nog steeds niet aangepast.

Normaal gezien moet ik vanaf 01/02/2023 mijn wettelijk pensioen ontvangen.

Ondertussen heb ik wel alle gegevens van de pensioendienst voor werknemer ontvangen. Ik was enkele jaren ingeschreven als bediende.

Ik zou graag zo spoedig mogelijk een antwoord ontvangen van de dienst pensioenen voor zelfstandigen zodat ik weet hoe ik mijn toekomst moet plannen: met name verder een activiteit uitoefenen of niet?”

Bedenkingen

Daar mevrouw De Waele 65 jaar geworden was in januari 2023 is er ambtshalve een onderzoek naar haar pensioenrechten opgestart met als ingangsdatum 1 februari 2023.

Mevrouw De Waele heeft een gemengde loopbaan als werknemer en zelfstandige. Haar tewerkstelling werknemer situeert zich in de periode van 1977 tot en met 1981.

Van 1990 tot en met 30 juni 2005 was ze als meewerkende echtgenoot werkzaam.

Vóór 1 januari 2003 was de meewerkende echtgenote niet onderworpen aan het statuut der zelfstandigen. Bijgevolg kon een meewerkende echtgenote voor deze periode geen persoonlijke pensioenrechten opbouwen. Zij kon zich wel vrijwillig aansluiten bij een sociale verzekeringskas met het oog op het bekomen van uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid of invaliditeit (en meer bepaald in geval van moederschapsrust).

Deze regeling werd vanaf 1 januari 2003 in twee fasen gewijzigd. In eerste instantie werd de verzekering tegen arbeidsongeschiktheid en invaliditeit verplicht voor alle meewerkende echtgenoten terwijl de volledige aansluiting (met inbegrip van pensioenrechten, ziekteverzekering en gezinsbijslag) mogelijk werd gemaakt zonder echter verplicht te zijn. In het eerste geval spreekt men van het ministatuut, in het tweede geval van het maxi-statuut.

De tweede fase (maxi-statuut) is in werking getreden op 1 juli 2005. De meewerkende echtgenote heeft niet langer de keuze. Zij is verplicht om zich aan te sluiten bij het maxi-statuut der zelfstandigen behalve indien zij geboren is vóór 1 januari 1956.

Vermits mevrouw De Waele geboren was op 30 januari 1958 was zij verplicht aangesloten als meewerkende echtgenote in het maxi-statuut (volledige rechten, ook pensioen) vanaf 1 juli 2005. Voordien was ze aangesloten in het mini-statuut.

¹ Merk op dat op dit model 74 gevraagd werd het netto beroepsinkomen als zelfstandige voor het volledige jaar 2023 te schatten en dat er op vermeld stond: “Ik geef toestemming aan de Federale Pensioendienst om mijn pensioen preventief te verminderen als mijn schatting de jaargrens overschrijdt.” Dit terwijl de wetgeving vanaf 1 januari van het jaar waarin de pensioenleeftijd bereikt wordt toelaat onbeperkt bij te verdienen naast de rustpensioenen als zelfstandige en werknemer.

Met de wet van 27 november 2022 tot wijziging van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen voor wat betreft het minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten heeft de wetgever de toegang tot het minimumpensioen voor de meewerkende echtgenoten versoepeld voor pensioenen die ingaan vanaf 1 januari 2023. Om de vele meewerkende echtgenoten te steunen die niet voldoen aan de voorwaarden om recht te openen op het minimumpensioen (minstens 30 jaren) in het stelsel der zelfstandigen, voorziet de nieuwe maatregel de referentieperiode aan te passen voor de berekening van de voorwaarde om het recht te openen op het minimumpensioen. Om in aanmerking te komen voor het minimumpensioen van meewerkende echtgenote moet er voortaan een loopbaan bewezen zijn van ten minste 2/3 van de periode tussen 1 januari 2003 en het kwartaal voorafgaand aan de ingangsdatum van het pensioen.

De nieuwe regeling is van toepassing op meewerkende echtgenoten die:

- geboren zijn in de periode tussen 1 januari 1956 en 31 mei 1968;
- geen 50 jaar in 2005 waren;
- geen mogelijkheid hadden om aan 30 jaar in het maxistatuut te geraken;
- geen aanspraak konden maken op het minimumpensioen en
- zich vrijwillig onderworpen aan het maxi-statuut tijdens de periode van 1 januari 2003 tot 30 juni 2005 voor één of meerdere kwartalen of zich verplicht hebben moeten aansluiten vanaf 1 juli 2005.

Deze nieuwe wetgeving is bijgevolg van toepassing op het dossier van mevrouw De Waele.

De Ombudsdienst Pensioenen vroeg dan ook aan het RSVZ waarom het pensioenbedrag berekend op basis van de nieuwe wetgeving niet aan betrokkene meegedeeld was door middel van een pensioenbeslissing waarbij het pensioen toegekend, doch nog niet betaalbaar gesteld werd. Op een pensioenbeslissing staat immers vermeld hoe het pensioen berekend wordt. Mevrouw De Waele zou dan kunnen zien dat ze aanspraak maakt op het minimumpensioen als meewerkende echtgenote. Tevens kende ze alzo haar pensioenbedrag en zou ze de beslissing kunnen treffen al dan niet haar pensioenen op te nemen (bij opname van pensioen wordt de opbouw van haar pensioenrechten als zelfstandige immers stopgezet).

Het RSVZ antwoordde dat het voordien niet mogelijk was een toekenning (lees berekening) van het pensioen te maken daar het computerprogramma niet voorziet in de mogelijkheid om een voorlopige beslissing te treffen die niet betaalbaar is. Doch daar betrokkene op een model 74, zijnde verklaring betreffende de beroepsbezigheid van een gepensioneerde, van 29 mei 2023 verklaard had haar pensioen als zelfstandige op te nemen vanaf 1 februari 2023 heeft het RSVZ op 23 juni 2023 een voorlopige beslissing betekend. Dit was door de betaalbaarstelling nu immers wel mogelijk. Het pensioen als zelfstandige van mevrouw De Waele bedroeg op 1 februari 2023 7.639,31 euro per jaar (636,61 euro per maand). De berekening van het pensioen was volledig correct en vond plaats op basis van het minimumpensioen. Vermits dit laatste niet vermeld stond op de voorlopige beslissing heeft de Ombudsman Pensioenen mevrouw De Waele hiervan op de hoogte gesteld. Op de voorlopige beslissing 23 juni 2023 stond de motivering: “sommige inlichtingen die onontbeerlijk zijn voor de vaststelling van uw definitief bedrag van uw pensioen zijn niet in het bezit van het Rijksinstituut” dit ondanks dat er geen inlichtingen ontbraken (zie verder).

De Ombudsdienst Pensioenen stelt hier vast dat voor wat betreft het feit dat voorafgaand aan de bemiddeling die geleid heeft tot een voorlopige beslissing de serviceverlening van het RSVZ vertrok vanuit de mogelijkheden van het computerprogramma en niet vanuit het zoeken naar een oplossing voor de problemen waarmee de toekomstig gepensioneerden geconfronteerd wordt. Volgens de Ombudsman Pensioenen was het voor het RSVZ wel degelijk mogelijk voor zijn bemiddeling plaats vond het pensioenbedrag te berekenen en dit bedrag per gewone brief (in plaats door middel van een beslissing waarbij een pensioenbedrag werd toegekend) aan betrokkene mee te delen. Evenals het mogelijk was mee te delen aan mevrouw De Waele dat ze reeds voldoende jaren had voor de opening van het recht op het gewaarborgd minimumpensioen in het stelsel van de zelfstandigen. Dit te meer daar uit het antwoord van het RSVZ aan de Ombudsdienst Pensioenen blijkt dat de berekeningsmodule in het computerprogramma van het RSVZ in februari 2023 reeds was aangepast was. Er had dus wel een antwoord dienen verstuurd te worden naar aanleiding van haar vraag van 27 februari 2023.

Ook het al die tijd uitblijven van een reactie op haar melding van 16 november 2022 dat ze eerst wenste te weten of ze aanspraak kan maken op het minimumpensioen volgens de nieuwe wetgeving en haar pensioenbedrag wenste te kennen getuigt niet van een goede dienstverlening. De wetgeving

die van toepassing was op pensioenen die ingaan vanaf 1 januari 2023 was immers al gestemd in de plenaire vergadering van de Kamer op 4 oktober 2022 en gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 27 december 2022.

Wanneer een burger duidelijk te kennen geeft dat het voor hem belangrijk is zeker te weten wat het pensioenbedrag zal zijn alvorens hij beslist op pensioen te gaan, moet op deze terechte vraag ook een antwoord verschaft worden.

Ook werd de FPD door het RSVZ niet op de hoogte gesteld van de initiële vraag van betrokkene om het pensioenbedrag te kennen alvorens een beslissing te treffen over het al dan niet verder werken als zelfstandige teneinde eventueel verder pensioenrechten op te bouwen. De Federale Pensioendienst had daardoor ondertussen een voorlopige beslissing werknemer op 14 maart 2023 aan mevrouw De Waele betekend. Het voorlopig uitbetaalbaar pensioenbedrag bedroeg op 1 februari 2023 84,41 euro bruto per maand. Vermits de FPD niet op de hoogte was van het feit dat de kennis van het pensioenbedrag overeenkomstig de nieuwe wetgeving een element was waarop betrokkene wachtte alvorens te beslissen haar pensioen op te nemen, heeft de FPD dan ook niet aan betrokkene kunnen toelichten dat het definitieve pensioenbedrag hoger zou liggen.

Op de vraag van de Ombudsman Pensioenen gesteld aan de FPD waarom er een voorlopige en geen definitieve beslissing getroffen was antwoordde de FPD dat haar programmatie nog niet klaar was ingevolge de zeer laattijdige publicatie van de reglementering m.b.t. meewerkende echtgenoot. Dit werd ook zo uitdrukkelijk vermeld op de voorlopige beslissing. De FPD meldde aan de Ombudsdienst te hopen dat de aanpassing van het computerprogramma klaar zou zijn in het najaar van 2023.

De nieuwe wetgeving betreffende de toegang tot het minimumpensioen als meewerkende echtgenoot kan ook gevolgen hebben voor de berekening van het minimumpensioen als werknemer. Doch dit leek voor de Ombudsman Pensioenen in eerste instantie niet het geval te zijn vermits de toevoeging van een lid artikel 33 ter in de herstellwet van 10 februari 1981 door de nieuwe wet van 27 november 2022 als volgt luidt:

“Art. 33ter. Wanneer de loopbaan van een meewerkende echtgenoot van een zelfstandige, die geboren is tijdens de periode van 1 januari 1956 tot en met 31 mei 1968 en die ofwel zich tijdens de periode van 1 januari 2003 tot en met 30 juni 2005 voor minstens één kwartaal vrijwillig onderworpen heeft aan het maxi-statuut bedoeld in artikel 7bis, § 1, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen, ofwel zich verplicht moest aansluiten bij dat maxi-statuut op 1 juli 2005, niet ten minste gelijk is aan twee derde van een volledige loopbaan zoals voorzien in de artikelen 33 of 33bis van deze wet of in artikel 131ter van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen, mag het bedrag van het rustpensioen ten laste van de pensioenregeling voor werknemers niet kleiner zijn dan een breuk van één van de in het artikel 33, eerste lid, bedoelde bedragen, naargelang het rustpensioen werd berekend op basis van artikel 5, § 1, eerste lid, a) of b), van het voormelde koninklijk besluit van 23 december 1996, wanneer hij in de referteperiode die aanvangt op 1 januari 2003 en eindigt op het einde van het kwartaal voorafgaand aan de ingangsdatum van het rustpensioen ten laste van de pensioenregeling voor zelfstandigen gelijktijdige of afwisselende prestaties als werknemer en als zelfstandige bewijst die ten minste gelijk zijn aan twee derde van de loopbaanjaren gelegen in die referteperiode.”

De nieuwe wet voorziet dat er om een minimumpensioen als werknemer te kunnen bekomen tijdens de referteperiode tussen 1 januari 2003 en het kwartaal voor de ingangsdatum van het pensioen betrokkene gelijktijdig of afwisselend prestaties als werknemer en als zelfstandige bewezen zijn. Mevrouw De Waele heeft tijdens de referteperiode niet gewerkt als werknemer.

De Ombudsman Pensioenen merkt wel op dat in de parlementaire voorbereiding bij amendement 2 waardoor de toevoeging van artikel 33 ter in de herstellwet van 10 februari 1981 er gekomen is te lezen is: *“Dit artikel bepaalt dat een minimumpensioen ten laste van de werknemersregeling kan worden toegekend aan de meewerkende echtgenoot op basis van dezelfde voorwaarden als in het door artikel 2 van deze wet ingevoegde artikel 131quinquies van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen.”*

In artikel 131 quinquies staat *“Wanneer de loopbaan van de meewerkende echtgenoot, die geboren is tijdens de periode van 1 januari 1956 tot 31 mei 1968 en die ofwel zich tijdens de periode van 1 januari 2003 tot 30 juni 2005 voor minstens één kwartaal vrijwillig onderworpen heeft aan het maxi-statuut, bedoeld in artikel*

7bis, § 1, van het koninklijk besluit nr. 38 van 27 juli 1967 houdende inrichting van het sociaal statuut der zelfstandigen, ofwel zich verplicht moest aansluiten bij het maxi-statuut op 1 juli 2005, niet ten minste gelijk is aan twee derde van een volledige loopbaan zoals voorzien in artikel 131ter, wordt aan de meewerkende echtgenoot een minimumpensioen verleend wanneer hij in de periode die aanvangt op 1 januari 2003 en eindigt op het einde van het kwartaal voorafgaand aan de ingangsdatum van het pensioen een loopbaan bewijst als meewerkende echtgenoot in het maxi-statuut, en, in voorkomend geval, in de regeling voor zelfstandigen, in de regeling voor werknemers en in regelingen waarop de Europese Verordeningen van toepassing zijn of waarop een internationale overeenkomst die geheel of gedeeltelijk betrekking heeft op de pensioenen van werknemers of zelfstandigen en waar België door gebonden is, van toepassing is, die tenminste gelijk is aan twee derde van het aantal jaren en kwartalen gelegen in de bedoelde periode.” In dit artikel is dus niet vereist dat in de referentieperiode een activiteit als werknemer wordt uitgeoefend. De Ombudsman Pensioenen stelde vast dat de wettekst niet in overeenstemming was met de toelichting bij de wettekst.

Daarom ondervroeg de Ombudsman Pensioenen de FPD over de toepassing van dit wetsartikel.

De FPD antwoordde dat het niet de bedoeling is om in de verkorte referentieperiode van de meewerkende echtgenoot te eisen dat er ook prestaties als werknemer zijn. Het doel van de wetswijziging was en is om zoveel mogelijk meewerkende huwelijkspartners ook een gewaarborgd minimumpensioen als werknemer toe te kennen (waarbij een eventueel werknemersjaar in die referentieperiode wel minstens 156 dagen moet tellen om in aanmerking te komen voor opening van het recht op het minimumpensioen, wat in casu niet het geval was). De referentieperiode mag met andere woorden een pure zelfstandigenloopbaan zijn zoals in onderhevig geval.

De interpretatie van de FPD is dus in lijn met de voorbereidende werkzaamheden.

De Ombudsman Pensioenen beveelt derhalve de wetgever aan de wetgeving in overeenstemming te brengen met de toelichting bij de wetgeving die te vinden is in de voorbereidende werken.

De Ombudsman Pensioenen heeft dan ook de van de FPD bekomen informatie dat betrokkene ook in het werknemersstelsel voldoet aan de voorwaarden om het minimumpensioen te krijgen meegedeeld aan mevrouw De Waele. Het haar toegekende pensioenbedrag zal dus nog verhogen tot 142,48 euro per maand. Tevens heeft de Ombudsman Pensioenen aan de gepensioneerde toegelicht dat in het oorspronkelijke wetsontwerp niet voorzien was om ook een minimumpensioen als werknemer toe te kennen wanneer iemand een gemengde loopbaan zelfstandige - werknemer had en in het stelsel van de zelfstandigen het minimumpensioen kreeg op basis van de nieuwe wetgeving inzake toekenning van een minimumpensioen voor meewerkende echtgenoten.

Op basis van het wetsontwerp was het dus voor de FPD niet mogelijk een voorbereiding te treffen aangaande de aanpassing van het computerprogramma.

Meer algemeen meldde het RSVZ aan de Ombudsdienst Pensioenen een voorlopige beslissing te treffen voor alle pensioendossiers van meewerkende echtgenoten met gemengde loopbaan indien het rustpensioen effectief en voor de 1^{ste} keer ingaat ten vroegste vanaf 1 januari 2023.

Op het moment dat het programma van de Federale Pensioendienst is aangepast zal het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen voor die gevallen met een gemengde loopbaan een definitieve beslissing nemen nadat de FPD het werknemerspensioen definitief berekend heeft.

Het RSVZ stelt immers dat indien het RSVZ onmiddellijk een definitieve beslissing zou treffen, de FPD later geen signaal meer zou krijgen om het werknemerspensioen te herzien. De administratieve praktijk van het RSVZ om voor deze gevallen een voorlopige beslissing te nemen is er dus enkel op gericht om te voorkomen dat dossiers later (onterecht) niet worden herzien bij de FPD. Doch navraag door de Ombudsman bij de FPD leert dat wanneer het RSVZ onmiddellijk een definitieve beslissing zou treffen dit geen probleem zou veroorzaken voor de opvolging bij de FPD.

Derhalve vroeg de Ombudsman aan het RSVZ in overleg te gaan met de FPD en de werkwijzen op elkaar af te stemmen. Dit te meer daar de voorlopige beslissing van het RSVZ volgende bewoordingen bevat: “Sommige inlichtingen die onontbeerlijk zijn voor de vaststelling van het definitief bedrag van uw pensioen zijn nog niet in het bezit van het Rijksinstituut”. Er zijn in casu geen inlichtingen meer die ontbreken. Wel onderlijnt de Ombudsman Pensioenen dat de gepensioneerde, ook al krijgt hij

geen motivering hoe zijn pensioenbeslissing is tot stand gekomen (berekening wordt niet toegelicht) hij onmiddellijk het correcte pensioenbedrag kreeg uitbetaald. Dat het pensioenbedrag correct is op de voorlopige beslissing is het belangrijkste. Doch een goede motivering kan ongerustheid bij de gepensioneerden vermijden. Daarom vroeg de Ombudsman Pensioenen aan het RSVZ of de voorlopige beslissingen nog steeds geen andere formulering toelaat. In dit kader verwees hij naar het Jaarverslag 2015 p. 75. Ook toen was de voorlopige beslissing niet goed gemotiveerd wat tot ongerustheid heeft geleid bij meerdere gepensioneerden (meerdere gepensioneerde vroegen welke gegevens nog ontbraken).

Het RSVZ lichtte toe dat met betrekking tot de voorlopige beslissingen er twee redenen waren om hiervoor te opteren.

Ten eerste omdat het voorlopige pensioenbedrag dat wordt uitbetaald in principe gelijk zal zijn aan het definitief toegekende bedrag. De burger wordt dus niet geschaad in zijn rechten, ook al beschikt hij nog niet over alle details van de berekening.

Ten tweede wilde het RSVZ de burger garanderen dat het geheel van alle rechten in alle stelsels correct wordt onderzocht. De uitwisseling tussen de FPD en het RSVZ omtrent het overmaken van de noodzakelijke gegevens om het minimumpensioen in de regeling voor de werknemers te onderzoeken in het geval van het recht op een minimumpensioen als meewerkende echtgenoot in de regeling voor de zelfstandigen werd pas midden juni afgerond (de in productiestelling is gepland voor het 4e kwartaal van 2023) wat voor het RSVZ tot hier toe de rechtvaardiging was voor het treffen van voorlopige beslissingen.

Het RSVZ stelde verder dat als gevolg van de tussenkomst van de Ombudsdienst Pensioenen er een overleg plaats vond met de FPD. Het RSVZ heeft dan nota genomen van het feit dat de FPD na de aanpassingen in hun programma in staat zal zijn om de gevallen op te sporen waarin het recht op het minimumpensioen als werknemer moet worden onderzocht, zonder dat het RSVZ hen aanvullende informatie verstrekt. Het RSVZ heeft dan ook de beslissing genomen aan haar medewerkers nieuwe instructies te geven, net name om voortaan voor deze gevallen onmiddellijk een definitieve beslissing te treffen.

Tevens voegde het RSVZ toe dat de foutieve melding op de voorlopige beslissing vermeld werd met de bedoeling de burger erop te wijzen dat andere rechten (in dit geval een mogelijke herziening van het rustpensioen in het werknemersstelsel) mogelijks het recht in de regeling voor de zelfstandigen kunnen beïnvloeden, hoewel –specifiek voor de gevallen minimumpensioen meewerkende echtgenoten– in principe het herziene recht als werknemer (toekenning minimumpensioen) geen invloed zal hebben. Tot hiertoe heeft het RSVZ geen problemen ervaren met die vermelding op de voorlopige pensioenbeslissing.

Tot slot stellen we vast dat de nieuwe regelgeving pas in de Kamer op 27 oktober 2022 gestemd was en reeds van toepassing diende te zijn op pensioenen die ingaan vanaf 1 januari 2023. De publicatie in het Belgisch Staatsblad heeft daarenboven pas plaats gevonden op 27 december 2022. Er mee rekening houdend dat een pensioenaanvraag vanaf één jaar voor de ingangsdatum kan ingediend worden betekent dit dat het niet verwonderlijk is dat de uitvoering van de nieuwe wetgeving niet vlekkeloos kon verlopen.

DOSSIER 38091

De feiten

Mevrouw Vermeulen heeft tot haar wettelijke pensioenleeftijd gewerkt als meewerkende echtgenote. Zij was vanaf 1 juli 2005 aangesloten in het maxistatuut.

Op het ogenblik van haar wettelijke pensioenleeftijd (65 jaar op 10 augustus 2021) werden haar rechten op het rustpensioen zelfstandige onderzocht. Doch deze werden haar niet uitbetaald omdat het gezinspensioen als zelfstandige van haar echtgenoot op dat ogenblik voordeliger was.

Zij krijgt kennis van de nieuwe wetgeving aangaande de toegang tot het minimumpensioen als meewerkende echtgenoot. Na advies van haar sociaal verzekeringsfonds doet zij op 27 februari 2023 een aanvraag voor haar rechten rustpensioen zelfstandige.

Haar aanvraag wordt op 1 maart 2023 evenwel door het RSVZ ontvankelijk doch ongegrond verklaard daar zij geen nieuwe elementen aanbrengt en zij niet aan de voorwaarden voldoet voor de toepassing van de nieuwe maatregelen betreffende het minimumpensioen meewerkende echtgenote omdat haar pensioen al voor de eerste maal is ingegaan.

Op haar vraag: “Kunt u gelet op de wijziging van de pensioenrechten voor een meewerkende echtgenote onderzoeken of deze regeling op mij van toepassing is en gunstiger is dan die van het gezinspensioen? Ik had begrepen dat ik hiervoor in aanmerking kom.” antwoordt de FPD op 1 maart 2023 “Wij hebben uw vraag van 27 februari 2023 goed ontvangen. Op 27 oktober 2022 werd een nieuwe wet gestemd voor de meewerkende huwelijkspartner. Dat geldt enkel voor rustpensioenen met ingangsdatum vanaf 1 januari 2023. Helaas kunnen wij daarom geen vervolg geven aan uw vraag.”

Zij is van oordeel dat de beslissing foutief is en zij dient een schriftelijke klacht in bij de Ombudsdienst Pensioenen.

Bedenkingen

Bij nazicht van het pensioendossier van mevrouw Vermeulen stellen wij het volgende vast.

Mevrouw Vermeulen bereikte de wettelijke pensioenleeftijd (65 jaar) op 10 augustus 2021. Haar wettelijke pensioenrechten werden ambtshalve onderzocht met ingang van 1 september 2021.

Zij heeft een gemengde loopbaan als werknemer en zelfstandige. Het gedeelte werknemer betreft de jaren 1974 tot en met 1975. Vanaf het derde kwartaal van het jaar 2005 tot en met het 2^{de} kwartaal van het jaar 2021 (dat voorafgaat aan de wettelijke ingangsdatum van haar pensioen) betaalde zij in het kader van het maxi-statuut² de verplichte bijdragen als meewerkende echtgenote die toegang geven tot het rustpensioen zelfstandige.

In het geval beide echtgenoten recht hebben op een pensioen in de regeling voor werknemers en/of zelfstandigen moeten de pensioendiensten de voor het gezin meest voordeligste situatie onderzoeken en ambtshalve toekennen.

Dit betekent dat op het ogenblik van de pensionering van mevrouw Vermeulen zowel de Federale Pensioendienst als het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen moesten nagaan of voor het gezin de toekenning van het gezinspensioen voordeliger is dan de toekenning van het pensioen als alleenstaande aan beide echtgenoten.

De regelgeving ter zake stelt dat als de echtgenote een eigen rustpensioen werknemer heeft terwijl de andere echtgenoot enkel aanspraak maakt op een rustpensioen zelfstandige (of vice versa) de persoonlijke rechten uitbetaald worden van het werknemers pensioen en dit dan in mindering gebracht dient te worden op het gezinspensioen zelfstandige (zie ook verder conclusie)³.

Concreet in het geval van mevrouw Vermeulen werd het gezinspensioen zelfstandige toegekend aan de echtgenoot met aftrek van haar eigen rustpensioen werknemer dat vanaf 1 september 2021 toegekend en uitbetaald wordt.

Als gevolg van het ambtshalve onderzoek nam het RSVZ op 19 maart 2021 een beslissing waarbij haar persoonlijk rustpensioen niet toegekend werd (en bijgevolg ook niet uitbetaald) omdat het recht op het gezinspensioen van haar echtgenoot voordeliger was. In deze beslissing werd meegedeeld dat zij aan de betaling van haar pensioenrechten verzaakte of verondersteld werd eraan te verzaken.

2 Voorafgaand aan 1 januari 2003 bestond er nog geen statuut meewerkende echtgenote. De oprichting van het statuut van meewerkende echtgenoot dateert van 1 januari 2003. Vanaf die datum waren de meewerkende echtgenoten verplicht zich aan te sluiten bij het ministatuut, waardoor ze toegang kregen tot rechten inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering op basis van verminderde sociale bijdragen. Zij hadden ook de wettelijke mogelijkheid pensioenrechten op te bouwen binnen het sociaal statuut van de zelfstandigen door zich vrijwillig aan te sluiten bij het maxistatuut. Vanaf 1 juli 2005 werden de meewerkende echtgenoten verplicht om zich aan te sluiten in het maxi-statuut.

3 Artikel 5, § 8 van het KB van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels.: “In afwijking van § 1, eerste lid, a), vormt het genot, in hoofde van een van de echtgenoten, van één of meer rust- of overlevingspensioenen of als zodanig geldende uitkeringen, toegekend krachtens één of meer Belgische regelingen, andere dan die voor arbeiders, bedienden, mijnwerkers, zeevarenden en werknemers krachtens een regeling van een vreemd land of krachtens een regeling toepasselijk op het personeel van een volkenrechtelijke instelling geen beletsel voor de toekenning aan de andere echtgenoot van een rustpensioen berekend met toepassing van § 1, eerste lid a), van dit artikel, voor zover het globale bedrag van bovenbedoelde pensioenen en van de als zodanig geldende uitkeringen van de eerstgenoemde echtgenoot kleiner is dan het verschil tussen de bedragen van het rustpensioen van de andere echtgenoot, respectievelijk berekend met toepassing van § 1, eerste lid, b), van dit artikel. Evenwel wordt in dat geval het totale bedrag van bovenbedoelde pensioenen en van de als zodanig geldende uitkeringen, van eerstgenoemde echtgenoot in mindering gebracht op het bedrag van het rustpensioen van de andere echtgenoot.”

Op 27 februari 2023 deed mevrouw Vermeulen een aanvraag voor haar pensioenrechten als zelfstandige en dit met het oog op de toepassing van de nieuwe regelgeving toekenning minimumpensioen met betrekking tot de periode waarvoor zij als meewerkende echtgenote bijdragen betaalde in hoofdberoep.

Bij beslissing van 1 maart 2023 werd haar aanvraag geweigerd omdat zij ten opzichte van de beslissing van 19 maart 2021 geen nieuw element zou aanbrenge en omdat de nieuwe regelgeving inzake de berekening van het minimumpensioen enkel kan toegepast worden op de pensioenen die voor de eerste keer ingaan op 1 januari 2023.

Het RSVZ ging er dus van uit dat haar zelfstandige pensioen wel al ingegaan was.

De interpretatie met betrekking tot de effectieve ingangsdatum van het zelfstandige pensioen is dus bepalend in het pensioendossier van mevrouw Vermeulen voor wat betreft het al dan niet toekennen van haar persoonlijk rustpensioen zelfstandige aan het bedrag van het gewaarborgd minimum en dit op basis van de nieuwe regelgeving meewerkende echtgenote.

Wij vroegen aan het RSVZ welke interpretatie het RSVZ aan de “effectieve ingangsdatum” van het rustpensioen geeft. Het RSVZ had immers in het verleden aan de Ombudsdienst Pensioenen gemeld dat een pensioen als effectief ingegaan beschouwd wordt wanneer het voor de eerste keer betaald wordt⁴. Enkel een pensioen dat wordt toegekend volstond niet.

Volgens deze interpretatie zou het in haar situatie -omdat haar rustpensioen zelfstandige wel toegekend werd doch niet uitbetaald- mogelijk zijn om haar pensioenrechten vast te stellen vanaf de maand volgend op haar aanvraag waarbij bij de berekening van het pensioen toepassing gemaakt wordt van de wetgeving inzake soepelere toegang tot het minimumpensioen voor een meewerkende echtgenoten die stelt dat deze wetgeving van toepassing is op de pensioenen die voor de eerste keer ingaan⁵ vanaf 1 januari 2023.

Het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen antwoordde ons dat hij ingevolge het ambtshalve onderzoek (wettelijke pensioenleeftijd) op 19 maart 2021 een beslissing had genomen waarbij mevrouw Vermeulen inderdaad vanaf 1 september 2021 verondersteld werd aan haar eigen rustpensioen zelfstandige te verzaken omdat het gezinsspensioen van de echtgenoot voordeliger was. Hierdoor was haar pensioen niet uitbetaald en dus ook niet ingegaan.

Het RSVZ specificeerde verder dat de beslissing van 1 maart 2023 niet correct is omdat mevrouw Vermeulen bij nader inzien wel voldoet aan de voorwaarden voor het minimumpensioen van meewerkende echtgenoot, maar dat dit ten onrechte niet werd onderzocht.

Het RSVZ deelde ons verder mee dat haar pensioendossier zo snel mogelijk zal worden herzien.

Dat het rustpensioen als werknemer wel is ingegaan op 1 september 2021 (en dus vóór 1 januari 2023) mag volgens het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekering der Zelfstandigen geen element zijn om het minimumpensioen als meewerkende echtgenoot te weigeren. Het is wel degelijk het rustpensioen als zelfstandige dat niet daadwerkelijk mag ingegaan zijn vóór 1 januari 2023.

4 zie Jaarverslag Ombudsdienst Pensioenen 2009 p. 87.

5 Artikel 8 van de Wet van 27 november 2022 tot wijziging van het koninklijk besluit van 28 september 2006 tot uitvoering van de artikelen 33, 33bis, 34en 34bis van de herstelwet van 10 februari 1981inzake pensioenen van de sociale sector en de wet 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen: “De bepalingen van deze wet zijn van toepassing op de pensioenen die daadwerkelijk en voor de eerste maal ingaan:” ten vroegste op 1 januari 2023, met uitzondering van de overlevingspensioenen berekend op basis van een rustpensioen dat daadwerkelijk en voor de eerste maal ten laatste op 1 december 2022 ingegaan is (...).”